

Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle 12.3.2025

Viite

Kirjeenne:

Päiväys

15.1.2026

Diaarinumero

2190/03.04.04.04.33/2023

Muutoksenhaun alainen päätös

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), 27.9.2023, ML2016:0014

MÄÄRÄPÄIVÄ

11.3.2026 Pahoittelen sairastumisesta johtunutta viivettä

Vastineen laatija

Jari Natunen

Ympäristöbiokemisti, FT

040 952 78 15

VASTINE**VASTASELITYS**

Tarve luvankumoamiseen on ilmeinen.

Jokihelmisimpukan eli raakun osalta Tukes laittoi suhteessa muihin suojaetäisyyksiin pienen etäisyyden 20 metriä. Kyse on Tukesin geologin sattumanvaraisesta arviosta, jota ei ole perusteltu mitenkään. Asiasta ei ole pyydetty ELY-keskuksen lausunto, eikä sitä kuulutettu muistutuksia ja mielipiteitä varten. Asiassa ei ole myöskään toimitettu kaivannaisjättesuunnitelmaa ja tietoja kaivannaisjätteiden vesistövaikutuksista. Jos kairausvettä ja mahdollisesti jäteliettä lasketaan maahan 20 metrin suojaetäisyydellä ei ole juuri mitään merkitystä. Muissa malminetsintähankkeissa Tukes kertoo nykyisin vaatineensa kaivannaisjättesuunnitelmia jälkikäteisesti, mutta tässä sitä ei ole toimitettu ainakaan oikeuteen. KHO päätöksen mukaan kaivannaisjättesuunnitelma puute malminetsintäalueella, kun asiaan liittyy luonnonsuojeluarvo voi tarkoittaa tarvetta kumota päätös KHO:2024:97.

Uudet tiedot pohjavedestä osoittavat, että kuten oletimme alueella, on suora yhteys pohjavesialueeseen. Pohjavesialue on uudemmassa oikeuskäytännössä yksi kriteeri mahdolliselle luvan palauttamiselle pienellä malminetsintäalueella KHO:2024:97.

Kaivosvaltuuskunta on voittanut kolme malminetsintälupapäätöksiä osin perustuen pinta- ja pohjavesiselvitysten puutteisiin, PSHaO 1618-1620/2025. Päätökset ovat saaneet lainvoiman

KHO:ssa KHO 3521 ja 3522, Tukesin valitettua kahdesta päätöksestä.

PSHaO totesi seuraavaa:

“Malminetsintäluvassa sallitun malminetsinnän osalta hallinto-oikeus toteaa, että kysymyksessä olevissa malminetsintämenetelmissä on sinänsä kysymys ympäristövaikutuksiltaan pienimuotoisesta toiminnasta. Malminetsintäluvan voimassaoloa jatkettaessa on kuitenkin kaivoslain 61 §:ssä (621/2011) säädettyjen malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisen edellytysten lisäksi tullut varmistua siitä, että luvan myöntämiselle ei ole ollut kaivoslain 46 §:ssä (621/2011 ja 307/2017) tarkoitettuja esteitä, eikä malminetsinnästä aiheudu kaivoslain 11 §:n (621/2011) 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä vaikutuksia, kuten merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa taikka harvinaisten tai arvokkaiden luonnonesiintymien olennaista vahingoittumista.

Kaivoslain mukaista lupa-asiaa ratkaistaessa on noudatettava muun ohella, mitä ympäristönsuojelulaissa sekä luonnonsuojelulaissa ja niiden nojalla säädetään. Kaivoslain mukaisessa lupaharkinnassa viranomaisen on näin ollen tunnistettava, mitä rajoituksia muun muassa ympäristön- ja luonnonsuojelulainsäädännöstä mahdollisesti seuraa, ja toimivaltansa puitteissa annettava kaivoslain 51 §:n 2 momentissa (621/2011) säädetty tarpeelliset määräykset malminetsinnästä ympäristölle ja luonnonarvoille aiheutuvien haitallisten vaikutusten välttämiseksi ja rajoittamiseksi.

Kaivoslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 273/2009 vp) 45 §:n lupaharkintaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu muun ohella, että lupa-asiaa ratkaistaessa olisi huolehdittava siitä, että luvan mukaisesta toiminnasta ei seuraa muualla laissa kiellettyä seurausta, esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa säädetyn pohjaveden pilaamiskiellon vastaista seurausta.”

Edelleen PSHaO päätteli, lihavoinnit lisätty:

a) pohjavesivaikutuksista

“Hallinto-oikeus toteaa, että nyt kyseessä olevassa malminetsinnän voimassaolon jatkamista koskevassa päätöksessä on sallittu luvanmukaisten malminetsintätoimenpiteiden suorittaminen malminetsintäalueelle osittain sijoittuvalla 2-luokkaan kuuluvalla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla Kokkovaaran pohjavesialueella. Vaikka pohjaveden suojaamiseen liittyvä sääntely menettelyineen sisältyy ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin, jotka eivät välittömästi tule sovellettaviksi malminetsintäluvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa, **kaivoslain mukaista lupa-asiaa ratkaistaessa on kuitenkin varmistuttava siitä, että luvan mukaisesta toiminnasta ei aiheudu ympäristönsuojelulaissa säädetyn pohjaveden pilaamiskiellon vastaista seurausta.**

Tukes ei ole päätöksessään arvioinut luvan mukaisen toiminnan vaikutuksia alueen pohjaveteen. Tähän nähden ja kun otetaan huomioon ELY-keskuksen lausunnossaan pohjaveden suojaamisesta esittämät seikat sekä se, että myönnetty lupa mahdollistaa kairaukset myös pohjavesialueella, yksinomaan Tukesin päätöksessä pohjaveden suojaamiseksi annettujen määräysten perusteella ei voida varmistua siitä, että luvan mukaisesta malminetsinnästä ei aiheudu pohjaveden pilaantumisvaaraa. Edellä todettu huomioon ottaen hallinto-oikeus katsoo, että Tukes ei ole lupaharkinnassaan riittävällä tavalla selvittänyt ja arvioinut kyseessä olevalle pohjavesialueelle malminetsinnästä mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia ja riskiä. Lupaharkinta on siten ollut tältä osin puutteellista.

Vesistöselvitykset

Malminetsintäalueeseen sisältyy myös vesistöjä. Tukesin myöntämä lupa sallii malminetsinnän harjoittamisen vesistöjen päältä. Tukes ei ole kuitenkaan selvittänyt ja arvioinut millaisia vaikutuksia luvan mahdollistamalla malminetsinnällä on vesistöihin. Hallinto-oikeus toteaa, että se seikka, että lupanhakija ilmoittaa, ettei lupanhakija aio harjoittaa tutkimustoimintaa vesistöiltä, ei ole peruste jättää arvioimatta luvan mahdollistaman toiminnan vaikutuksia. ***Kun Tukes ei ole lupaharkinnassaan selvittänyt ja arvioinut toiminnasta vesistöille aiheutuvia vaikutuksia, lupaharkinta on siten ollut myös tältä osin puutteellista.***

Luonnonsuojeluarvojen selvitykset

Tukesin päätöksestä käy ilmi, että malminetsintäalue sijaitsee osin uhanalaisen petolinnun pesäreviirillä. Päätöksessä on lupamääräyksessä 9 annettu petolinnun pesintää turvaava määräys. Hallinto-oikeus toteaa, että valituksenalaisesta päätöksestä taikka hallinto-oikeudelle toimitetuista asiakirjoista ei kuitenkaan ilmene, että Tukes olisi ELY-keskuksen tai Metsähallituksen lausunnoissa esitettyjen seikkojen lisäksi tarkemmin selvittänyt mistä lintulajista on kysymys, kyseisen lajin lajityypillistä käyttäytymistä tai pesintää. Asiakirjojen perusteella ei ole pääteltävissä, millä perusteella Tukes on päätenyt lupamääräyksessä 9 asettamaansa määräaikaan. **Lupamääräyksessä ei ole myöskään määritelty luonnonsuojelulain mukaisen häirinnän kiellon suhdetta luvan mukaisiin malminetsintätoimenpiteisiin, eikä määräyksestä siten käy ilmi, millaisia malminetsintätoimenpiteitä lupamääräyksen mukainen kiello koskee. Lupamääräyksessä ei ole siten hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdassa edellytetyllä tavalla riittävällä tavalla yksilöity sitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu.**

Tukes ei selvittänyt ojen suojaetäisyyksien tarvetta suhteessa kairauksen vesivaikutuksiin ja jokihelmisimpukan suojeluun.

Asuntojen suojaetäisyydet

Tukes esittää tehneensä tarkkuusmittauksen ja korjanneensa yhden asunnon

suojaetäisyyden lupaan. Rakennuksesta tai sen keskeltä tehdyt mittaukset eivät huomioi piha-alueita. Valituksessa oli kiinteistön omistajien lausuntoja piha-alueista ja huomioitavista rakennuksista. Joidenkin kohdalla on edelleen virheitä, mutta Tukes ei vastaa niiden kohdalta yhtään mitään.

Tukes esittää virheellistä ja harhaanjohtavaa tietoa kaivannaisjätesuunnitelman tarpeesta sekä vesistövaikutuksista ja melusta. Tukesin perustelut viittaavat eri malminetsintäalueisiin, mutta asiakirjoja ja tuloksia ei esitetä. Tukesin näkemykset ovat tahallisesti vääriä osin perustuen myös Tukesin omiin lausuntoihin.

Oikeuskäytäntö

Asiassa on seuraavat oikeuskysymykset:

1. Kaivannaisjätesuunnitelmaksi esitetty dokumentti ja sen selvitykset ovat ilmeisen puutteelliset

Kysymys on erityisesti oikeudenkäytön yhtenäisyydestä suhteessa KHO:n päätöksiin kaivannaisjätteistä

1a. Voiko Tukes todeta päätöksessä ja vastineissaan yksiselitteisesti KHO:ssa sittemmin todetun vastaisesti, että malmikairauksessa ei synny kaivannaisjätettä?

1b. Tarvitaanko malminetsinnässä lain edellyttämän kaivannaisjätesuunnitelma ja sen selvitykset?

Kaikki selvitys on ilmeisen puutteellinen perusteluissa esitetyllä tavalla

1c. Tuleeko kaivannaisjätesuunnitelman käsittää kairausjätteen eli soijan määrä ja laatu?

1d. Voiko kaivannaisjätesuunnitelmat ja selvitykset jättää tekemättä erityisesti alueelta, josta on virtausta vedenottokäytössä olevalla pohjavesialueelle, viittaamme KHO:n päätökseen 2024

Olisiko alueen pohjavesien virtaukset tullut selvittää paremmin? Viittaa PSHaOn päätöksiin Posiolla, jotka tulivat KHOsta lainvoimaisiksi.

2. Kysymys on ennakkoratkaisusta suojaetäisyyden ja vesiensuojelutoimien selvityksestä laskiessa jätevesiä Natura-vesistöön.

Kysymys on myös ennakkoratkaisusta kairatessa rikkaaseen arseeni-raskasmetallikultamalmioon Natura-joen valuma-alueella sekä taimenen ja jokihelmisimpukan suojelualueella.

Voidaanko selvityksiä pitää riittävinä ja onko asiassa Natura-lainsäädännön edellyttämä tieteellinen varmuus kun lain edellyttämää kaivannaisjätesuunnitelmaa ja vaikutus selvityksiä, ei ole tehty?

3. Kyseessä on oikeudenkäytön yhtenäisyys suhteessa KHO:n päätökseen kairauksen jätteistä

4. Kysymys on myös oikeudenkäytön yhtenäisyydestä suhteessa vesistöjen ja pienvesien läheisyydessä edellytettäviin selvityksiin.

5. Kysymys on ilmeisestä virheestä. Katsomme, että lupahakemus kuuluttaa, kun Tukes muuttaa päätöstään hallinto-oikeuden päätöksen johdosta. Katsomme, että kysymyksessä on ilmeinen kuulutus ja – kuulemisvirhe.

Pyydämme tarvittaessa hakemaan EU-oikeuden ennakkoratkaisuja:

Tuleeko Natura-joen, jokihelmisimpukan ja taimenen suojelulle aiheutuvat vaarat selvittävät huomioiden malmikairauksen kemialliset vesipäästöt? Tai riittääkö summittaisesti asetettuja perustelematon 20 metrin suojaetäisyys ojiin? Voidaanko tätä pitää riittävänä, kun kyseessä

Tuleeko Natura-joen suojeluarvoista olla Natura-tarveharkinta tai Natura-arviointi Koskevatko kaivannaisjätedirektiivin velvoitteet malminetsintätutkimukselle arseeni-raskasmetalli-malmimineralisaatiosta todennäköisesti muodostuvia vaarallisia jätteitä.

YKSILÖIDYT PERUSTEET

1. Kaivannaisjätesuunnitelmaksi esitetty dokumentti ja sen selvitykset ovat ilmeisen puutteelliset

Kysymys on oikeudenkäytön yhtenäisyydestä

1a Voiko Tukes todeta päätöksessä ja vastineissaan yksiselitteisesti KHOssa todetun vastaisesti, että malmikairauksessa ei synny kaivannaisjätettä?

1b. Tarvitaanko malminetsinnässä lain edellyttämän kaivannaisjätesuunnitelma ja sen selvitykset?

Kaikki selvitys on ilmeisen puutteellinen perusteluissa esitetyllä tavalla

1c. Tuleeko kaivannaisjätesuunnitelman käsittää kairausjätteen eli soijan määrä ja laatu?

Kaivannaisjätesuunnitelman ja kairaussoijaselvitysten tarve on yksiselitteisesti esitetty KHO:n aikaisemmissa päätöksissä

Tukes ei vaadi eikä toiminnanharjoittaja ei ole halukas tai kykenevä tekemään riittäviä lainmukaisia selvityksiä kaivannaisjätteistä taikka niiden vaikutuksista erityisesti pohjaveden ja pinta vesien tilaan. Luvasta puuttuu hyvin keskeisiä selvityksiä kaivannaisjätedirektiivin, ja kaivoslain kaivannaisjätteselvitysten suhteen.

Mikäli kaivannaisjätesuunnitelmaksi esitetty dokumentti katsottaisiin muuten riittäväksi, pyydetään ratkaisemaan ennakkoratkaisuna

1d. Onko yleisluontoinen selitys riittävä vai tuleeko kaivoslain ja kaivosasetuksen

vaatimukset käsitellä yksityiskohtaisesti ja mm. Lapin ELY-keskuksen esittämällä tarkkuudella käsittäen esimerkiksi

- jätteiden luokitukset
- mahdollisten kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteet?

1e. Voiko Tukes lupaprosessissa esittää, että olisi kemikaaliviranomaisten maaperä – ja kalliokairauksiin hyväksymiä kemikaaleja, kun tunnettujen käyttöturvallisuustiedotteiden perustella ko. kemikaaleja ei saa laskea luontoon. Tietävästi myöskään ole olemassa kemikaaliviranomaisen pinta- ja pohjavesi käyttöön tarkoitettuja yleisiä ympäristölupia. Voiko Tukes tosiasiallisesti myöntää avoimen käyttöoikeuden kemikaaleille itse keksimänsä käyttöhyväksynnän perusteella?

1f. Tuleeko kaivannaisjätesuunnitelman käsittää myös kaivannaisjätedirektiivin/-asetuksen 190/2013 edellyttämät selvitykset, erityisesti kun on tiedossa, että arseeni-raskasmetalli-kultamalmimineralisaatio käsittää vaarallisen jätteen normit ylittäviä vaarallisten aineiden pitoisuuksia?

Tuleeko esittää esiintymän geologinen rakenne käsittäen vaaralliset ja haitalliset mineraalit, kuten asbestit, raskasmetallimineraalit, sulfidimineraalit ja radioaktiiviset mineraalit?

Tuleeko esittää kaivannaisjätedirektiivin mukainen jätteiden luokitus erityisesti sulfidimineraaleille?

Tuleeko esittää vaarallisimpinen mineraalien geokemialliset ominaisuudet ml. liukoisuus? Perusteluna erityisesti Kainuun ELYn lausunto Suomussalmen malminetsintäluvista ja Kaivoslain viittaukset kaivannaisjätedirektiiviin täytäntöönpanosta.

1g. Tulee kaivannaisjätesuunnitelmassa käsitellä tekniset menetelmät, joilla kairaussoija otetaan talteen, sekä näiden menetelmien teho ja ympäristövaikutukset?

1h. Tuleeko kaivannaisjätesuunnitelmassa käsitellä kairauksen jäteveden pitoisuudet ja käsittely?

Voiko Tukes esittää ilman todisteita ja viitteitä, että kairausvesi on lähtökohtaisesti vaaratonta, kun lukuisat raportit todistavat, että kairauksissa voi muodostua hyvinkin haitallisia ja pilaantuneita vesiä.

1i. Tuleeko kaivannaisjätesuunnitelmassa käsitellä kairareikiin mahdollisesti jäävän ja tarkoituksella kaadettavan kairaussoijan ja kairauksen jäteveden vaikutukset?

1j. Tuleeko kaivannaisjätesuunnitelmassa ja/tai vesivaikutusselvityksissä käsitellä avoimiksi jäävien kairareikien ja kairauksen maaputkine pitkäaikaiset vaikutukset ml. mahdollinen pohjavesien sekoittuminen?

1k. Tuleeko em. selvitykset tehdä kairatessa rikkaaseen arseeni-raskasmetalli-kultamalmioon, kun kyseessä on selvästi pienen alueen malminetsintätutkimus, jossa tehtäisiin täydennyskairausta tunnettuun esiintymään

2. Kysymys on ennakkoratkaisusta suojaetäisyyden ja vesiensuojelutoimien selvityksestä laskiessa jätevesiä ja kiintoainesta Natura- ja raakku-taimenvesistöön.

Kysymys on myös ennakkoratkaisusta kairatessa rikkaaseen arseeni-raskasmetalli-

kultamalmioon Natura-joen valuma-alueella sekä taimenen ja raakun (jokihelmisimpukan) suojelualueella.

Voidaanko selvityksiä pitää riittävinä ja onko asiassa Natura-lainsäädännön edellyttämä tieteellinen varmuus kun lain edellyttämää kaivannaisjätesuunnitelmaa, ei ole tehty?

Tuleeko läheinen raakku-taimenkanta huomioida kairatessa kulta-raskasmetalli-arseeni-malmimineralisaatioon.

Lupapäätös ei tosiasiallisesti vastaa Hämeenlinnan Hallinto-oikeuden päätöksessä esitettyihin perusteisiin.

3. Pinta- ja pohjavesivaikutukset ja riskien selvittäminen ja huomioiminen

Peruste oikeuden käytön yhtenäisyys

Tuleeko Tukesin selvittää kairauksen pinta- ja pohjavesivaikutukset huomioiden erityisesti loppuvaiheen kairaukset arseeni-raskasmetalli-kulta-mineralisaatiossa, kun kyseessä on loppuvaiheen kairaustutkimus alueella, jossa on

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on hylännyt päätöksiä Posiolla marraskuun 2025,

Lapin ELY-keskuksen malminetsintälupalausuntojen perusteella

4. Muutettua lupahakemusta ei kuulutettu, eikä ympäristöviranomaisen lausuntoa pyydetty.

Kysymys on ilmeisestä virheestä. Katsomme, että lupahakemus kuuluttaa, kun Tukes muuttaa päätöstään hallinto-oikeuden päätöksen johdosta. Katsomme, että kysymyksessä on ilmeinen kuulutus ja – kuulemisvirhe.

5. Hakijan uskottavuus.

Peruste ennakkoratkaisun tarve

tuleeko hakijan taloudelliset resurssit selvittää kaivoslain mukaan ennen luvanmyöntämistä?

Esiintymiä hallinnoivat pöytälaatikko yhtiöt on myyty varattomalta ja velkaiselta Australialaiselta NewPeak Metalsilta kanadalaiselle Golcap resources yhtiölle, joka ei ole ryhtynyt mihinkään malminetsintätoimiin Suomessa kesän 2024 jälkeen¹. Toimiin ei myöskään ole esitetty mitään rahoitusta, ja omistajayhtiön taloudellinen tilanne on erittäin heikko.

Tukes ei myöskään esitä, minkä omistajatahon uskottavuus on selvitetty ja miten.

1

https://webfiles.thecse.com/20240613_GCP_Additional_Finland_Update.pdf?2.KfENqOrC2DbPsvKtPThvxDDhIWRmdj

EU oikeuden ennakkoratkaisujen tarve

Pyydämme tarvittaessa hakemaan EU-oikeuden ennakkoratkaisua, koskeeko kaivannaisjätedirektiivin velvoitteet malminetsintätutkimukselle arseenimineraaleista ja sulfidimineraaleista todennäköisesti muodostuvia vaarallisia jätteitä.

Voiko vaarallisen kaivannaisjätteen selvityksiä pitää riittävinä ilman kaivannaisjäteasetuksen jäteluokituksen ja liitteiden selvitysten käsittelyä.

Oikeudenkäyntikulut

Pyydämme oikeudenkäyntikulujen korvaamista, koska valitus johtuu viranomaisen toistuvista ilmeisistä virheistä, kulut 1900 euroa käsittäen yhdistysten ja valittajien työaikaa 500 euroa sekä 1200 euroa asiantuntija-avusta (FT Jari Natunen).

Valitus johtuu viranomaisen ilmeisistä virheistä. Vastaavassa tilanteessa, ml. 4 uutta malminetsintälupavalitusta (KHO 1058/2025:1058, 2132-34/2024, 1000 euroa kappale), joissa valittajat voittivat, Tukes on tuomittu useita kertoja korvaamaan oikeuden käyntikulut ja KHO:n Dragonin Sastamalan rikastamon lupa-asiassa AVI tuomittiin korvaamaan valittajien oikeudenkäyntikuluja.

Kaivannaisjäteasetus ja -direktiiviin

”Kiinteää, lietemäistä tai nestemäistä kaivannaisjätettä ei saa sijoittaa eikä suotovettä

tai muuta jätevettä johtaa vesistöön siten, että siitä aiheutuu vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1022/2006) tarkoitettu ympäristölaatunormin ylitys.”

On ilmeistä, että rapautuvan jätteen suotovedessä lyijyn, nikkelin, elohopean tai kadmiumin normit voisivat useilla kertaluokilla.

Samanaikaisesti 8 §:n mukaan kaivannaisjätteen jätealueen toiminnanharjoittajan on:

1) arvioitava kaivannaisjätteestä syntyvän suotoveden ja muun jäteveden määrä ja epäpuhtauspitoisuudet sekä määritettävä jätealueen vesitase toiminnan aikana ja sen käytöstä poistamisen jälkeen;

Jätteen käsittelylle on oltava vakuus

On todennäköistä, että toiminta ei mahdollisesti ja jopa todennäköisesti ole kannattavaa. Konkurssi voi seurata lupakäsittelyn ja valitusprosessien aikana parissa vuodessa. Kullan

hinta vaihtelee ja sillä ei ole oikeaa merkittävää teollista käyttöä.